

ПИСМО ГАВРИЛОВО О ЛУТЕРУ (ПЕТСТОГОДИШЊИЦА ГАВРИЛОВОГ ПИСМА)

Стара српска књижевност није богата оригиналним теолошким списима. У толико већи интерес има писмо светогорског проте Гаврила писано 1534 године угарском краљу Јовану Запољи. Интерес његов је појачан још и тиме што ово писмо има за предмет Лутера и његов правац, с којим Гаврило полемише. Колико знамо, у старој нашој књижевности досад није био познат ни један спис о Лутеру. — Писмо проте Гаврила и писмо краља угарског „Јануша“, тојест Јована Запоље (на писмо чијег је логотета Лацка и одговарао Гаврило) налазе се у рукопису Народне библиотеке бр. 404, на листовима 39—43. У каталогу Љуб. Стојајановића наслови ова два писма, с почетним реченицама, одавна су објављени (под бр. 480 у „каталогу Н. Б., IV — Рукописи и старе штампане књиге“, 1903), али текстови досад нису издавани.

Преписка ова између Запоље и Гаврила вођена је у еку борбе Лутерове, године 1534. Запоља се интересовао за извесна догматична питања (о вредности молитве светима, о значају молитве, поста и исповести, о судбини душе по смрти, о женидби свештеника), и на та питања је одговарао Гаврило. Из садржине писама (као и из њихових наслова) види се да је ово продужење преписке: још по једно писмо с обе стране претходило је овима. Прво писмо Гаврилово, вели Запољин логотет, чува се у краљевој ризници.

Светогорски прота Гаврило познат је по још једном теолошком спису. Наиме, у штампаном служабнику манастира Возуће за рукописни дописани устав вели се у запису да је тај устав „изведен от грчске књиге“, и да је то урадио 1535 године Гаврило. „препрото Св. Горы“ („Дабробосански источник“ 1889, стр. 259: опис ман. Возуће од В. Стакића. Исто у „Записима“ Љ. Ст. бр. 4962. Запис 1927 вероватно се не тиче нашег Гаврила). У Гаврилу имамо дакле једног новог средњовековног писца нашег. Писмо опет Запољиног логотета Лацка јесте једно српско писмо више из Запољине канцеларије, из које су досад била позната три српска писма (Миклошић, бр. 479—81).

За критику текста треба нагласити да је зборник из ког су ова писма узета писан у XVI или у XVII веку, и да

су оба писма, према томе, не први или други, него можда и много доцнији препис.

Најзад, треба рећи да писмо Гаврилово није очувано у целини. У рукопису, према некој старијој пагинацији (пре 1902), нема једног листа. Отприлике, једна петина текста највише.

ІАнуша, краља оугрѣскога, посланіе второе чрезъ своего логофета къ проту светіе горы аѡоньскіе и къ всему събору ихъ исповѣдающчіи вѣруизакон свои Луфторова оученіа и молешче их да имъ отпись оучинет от божствнаго писаніа противу тѣх титлу егова оученіа.

Иже въ велицѣи чѣсти и благодаты преосвещеннѣ и оукрашеннѣ въ иночьскы чинь избранному божствною благодатию, еже быти наставнику и оучителю и пастирю извичнь(!) божствнаго писаніа отчьскаго прѣданіа, богоизбранному оцу кур Гаврїлу, проту Светіе Горы аѡоньскіе, азъ грѣшнїи мѣншіи въ чловѣцѣх, недостоинїи Хрїсту рабъ, Лацко от Мьпеци, кралев логофѣтъ, смерѣнно метанїе приносимъ твоему благоговѣиному лицу и въсемъ отцемъ и братїамъ обрѣтающїим се въ Светѣи Горѣ. По сїих молимъ вашу светыню да намъ оупишете за доуше православнїих чловѣкъ: гдѣ хотѣтъ быти до судица, въ царствѣ ли небеснѣмъ, или на иномъ мѣстѣ ждоуть соуда Хрїстова; и пакы: доуше праведнїих чловѣкъ хоцет ли се мучити до судица Хрїстова, или ни. Молимъ вашу светиню да нам оупишете о

Јована, краља угарскога, писмо друго преко његовог логотета проти Свете Горе атонске и свем ру њеном, у ком исповеда веру и закон свој Лутероваг учења и моли их да му отпишу на основу Светог писма против појединих тачака његовог учења.

Њему који је у великој части и благодати преосвештено и украшено у иночки чин, избраноме божјом благодати, који је наставник и учитељ и пастир вичан божанственим списима предања св. отаца, богоизбраноу господину Гаврїлу, проти Свете Горе атонске, ја грешни, најмањи међу људима, недостојни Хрїсту раб, Лацко од Мадешти, кралев логотет, смерни поклон чиним твом светом лицу и свима оцма и братїји који се налазе у Светој Гори. Потом молимо вашу светост да нам напишете о душама православних људи: где ће бити до суда, дали у небеском царству или на другом месту чекају Христов суд; затим, душе праведника хоће ли се мучити до суда Христовог, или не. Молимо вашу светост да нам пишете о тој ствари како ви мислите. Јер наши попови неједнако уче дуље. Једни кажу: кад умре пра-

томъ како ви дръжите. Занеже наши поповѣ нерадивно оучеть люди. Единѣи глаголють: егда оумрѣтъ праведнѣи чловѣк, въ тѣи часѣ оу царство небесное доуша его идѣтъ. А друзѣи глаголють: до судища не имат мѣзды от Бога. Да како можеть то бити, почтоже и мѣтарство рече се? Мѣи того не можемъ разумѣти, нѣ молимъ васъ да намъ оупишете от светаго писанѣа разумно о сѣмъ да се не бльзнимъ. И пакы да знате, ваша светинѣа, понѣже здѣ на оугрскои земли и на немецкои и по вѣсуду между хрѣстѣанѣи что се дръжить римьскимъ папою, многѣ ересѣи и лъжепророци нинѣа между нихъ соут. Единѣи проповѣдуютъ иако не требѣ ни постъ, ни исповѣданѣе, ни дѣстоурѣа, ниединому светому, ни пророкомъ ни апостоломъ, ни мученикомъ, ни прѣчистѣи божѣи матери не требѣ молити се, тѣчѣю одному Богу; аще и светѣи соут, нѣ не могутъ помощи прѣд Богомъ. И сѣе исповѣдаютъ ихъ поповѣ да се женеть како и наши. То вѣсе оучить единъ пророкъ по имени Луфторъ. Онъ побѣди немачкую землю, и поповѣ ихъ вѣси женеть се, и здѣ на оугарьскои земли многѣи къ нѣму приступише и его оученѣе прѣише.

А друзѣи говоретъ: тако дръжите како есте дръжали прѣжде; и многое беззаконнѣе между ихъ, не вѣдетъ что сѣтворити. Того ради, молимъ светиню вашу, послите намъ некаа оученѣа от светѣихъ писанѣи, како еси и прѣво послалъ крадю Яношу. И ту вашу епистолѣю казалъ его милость оу свою ризницу положити. И нинѣа

ведникъ, тога часа у царство небесно душа му иде. А други кажу: до суда нема пресуде од Бога. Али како то може бити, и зашто се рече мѣтарство? Мѣи то не можемо разумети, него молимо васъ да намъ пишете на основу Светог писма разумно о томе, да не грешимо. А после, да знате, ваша светости, да овде у Угарској и Немачкој и свуда међу хришћанѣима који се држе уз римскогъ папу, многѣ јереси и лажипророци сада међу њима постоје. Једни проповѣдају како не треба ни пост, ни исповест, ни литургија, нити се никоме од светаца, ни пророцима, ни апостолима, ни мученицима, ни пречистој Божјој матери треба молити, семъ јединомъ Богу; ако су и свети, али не могу помоћи пред Богомъ. И то исповедају њинѣи поповѣ да се женеть како и наши. То све учи један пророкъ по имени Лутер. Онъ победи немачку земљу, и поповѣ њинѣи сви се женеть, и овде у Угарској многѣи му приступише и његово учење примише.

А други кажу: тако дръжите како сте држали и раније, и многа су безакоња међу њима, не знају шта раде. Того ради молимо вашу светост, пошљите намъ неке поуке од Светог писма, као што си и прво послао краљу Јовану. И то ваше писмо наредио је његова милост у своју ризницу оставити. И сад нека твоја светост благоизволи

твоја светинна благоволи о томъ потрудити се; еда даст Богъ да се оуединимо да будеть еди-наа вѣра, едино стадо — единъ пастыръ Христос, иакоже и прѣжде было, иакоже и сам краљ рече: аще се оумирить съ нѣмачкым краљем, хоцетъ съборъ оучинити, и патриархи наше хоцетъ от цара испросити да будутъ на съборъ оу его землю. Того ради, светинна ваша, послите епистолю до краля его милости и до папы римскаго на вѣсе тѣе страны до их доуховнихъ оучителии. Да и нас не забудете въ своихъ светихъ молитвахъ, и благодать Господа Бога и спаса нашего Исоуса Христа да прѣбываетъ съ вѣсеми вами и нами, от нинѣ и до вѣка, аминь.

Писано оу Будимѣ градѣ, въ лѣто 545. Инуша краля логофет Лацко от Моцѣци.

От прота светіе горы адоньскіеи вѣсего събора их ІАнушу краљу оугарьскому посланіе второе и отвѣтъ къ въпрошенію его, противу еученіа Луфторова, оучителя ихъ

Свѣтлому краљу Инушу, вѣсеи оугарьсои земли съдръжителному; къ твоему свѣтлому краљевству и вѣсемъ господамъ римскимъ даже и до самого папы, светые горы смѣрѣнниі протъ и протосингель светѣишаго патриарха Константина града, Гаврилъ, и вѣси игумены и доуховници вѣсеі Светіе Горы и вѣсъ сѣнь свещеннаго и преподобнаго събора, здравѣствовати о Господѣ.

потрудити се о том; па да да Бог да се ујединимо, да буде једна вера, једно стадо, један пастир Христос, како је и раније било, као што и сам краљ рече: ако се учини мир с немачким краљем, сазваће сабор, и наше патријархе испросиће од цара да дођу на сабор у његову земљу. Того ради, ваша светости, пошљите писмо илостивом краљу и папи римском на све стране њиним духовним учитељима. Па и нас не забравите у својим светим молитвама, и благодат Господа Бога и спаса нашег Исуса Христа нека буде са свима вама и нама, сад и увек, амин. Писано у Будиму граду, године 7042 (1534).

Јована краља логотет Лацко од Мацешти.

Од проте Свете Горе атонске и свег сабора њеног Јовану краљу угарском писмо друго и одговор на његово питање, против учења Лутеровог, учитеља њиховог.

Светлом краљу Јовану, све Угарске владару; твом светлом краљевству и свој господи римској до самог папе, Свете Горе смерни прота и протосингел светога патријарха у Цариграду, Гаврило, и сви игумани и духовници све Свете Горе и сав скуп свештеног и преподобног сабора, будите здрави у Господу.

Аще хоцеши въ здравѣмъ оученіи, и сѣхъ въсписуемъ свѣтлому ти краљевству. Въ спрѣхомъ доброе твое произволеніе аще хоцеши прѣти, и не искушаи православноую вѣру. Въсако и ты оуслышиши; праведникъ от вѣры живъ боудеть. Понѣже прѣвое слово посланія твоего(!) оугодно бист свѣтлому ти краљевству; повелѣніемъ твоимъ, и паки писа къ нам твои логофеть Лацко, іако да оубо и второе посланіе пишемъ за вѣщи все что просиши да дамъ отвѣты. Понѣже прѣвое слово посланія нашего храниши въ своей ризници, а сѣе слово да будеть къ свѣтлому ти краљевству и къ всемъ господамъ рѣмскимъ, даже и до самого папы, и прочѣимъ от вѣсѣхъ сѣихъ како ви држите, и како ваши оучителѣ оучеть вас многаа и различнаа оученія, и не слагают се и неравнаа соут съ прѣднѣими; паче же нинѣа иже въ васъ некы философъ ест именемъ Луфторъ, и въ своем оученіи блѣдитъ и оучить тако іако никомоуже светому молити се, ни пророку, ни апостолу, ни моученику, ни преподобному, ни предтечи, ни Богородици, кромѣ единому Богу, понѣже онѣи не могутъ помощи прѣд Богомъ. Мѣи же тако къ нѣму глаголемъ: іако отнудъ хрѣстіанинъ нѣсть, нѣ нечѣстивъ евреинъ и турчинъ ест вѣроу и далече от светѣе православнѣе вѣры. Пророкъ бо Давидъ вѣплетъ: дывнъ Богъ въ светѣихъ своихъ. Пророкъ оубо Моусей знаменія и чудеса показа многаа, іакоже въ бытѣи пишеть, молитвами и постомъ. Иліа такожде затвори небо

Ако хоцеш да дознаш здрава учења, ево их пишемо светлом ти краљевству. Дознали смо твоју добру вољу ако хоцеш да примиш(?) и не кушај православну веру. Свако и ти чућете: праведник ће од вере бити жив. Пошто је прво писмо наше¹ било угодно светлом ти краљевству, по твојој наредби поново нам је писао твој логотет Лацко, да и друго писмо пишемо, да дамо одговор за све што питаш. Пошто прво писмо наше чуваш у својој ризници, ово писмо нека буде намењено светлом ти краљевству и свој господи римској до самог папе, и другима, о свему како ви држите и како вас ваши учитељи уче многим и разним учењима, и не слажу се и нису учења једнака са ранијим; и још да има код вас неки филозоф по имену Лутер, и у свом учењу греши и учи да се никоме од светих не треба молити, нити пророку, ни апостолу, ни мученику, ни преподобном, ни Претечи, ни Богородици, сем једном Богу, пошто они не могу помоћи пред Богом. А ми њему кажемо овако: да он нипошто није хришћанин, него нечестиви Јеврејин и Турчин по вери и далеко је од свете православне вере. Пророк Давид узвикује: диван је Бог кроз светитеље своје. А пророк Мојсије показа знамења и чудеса многаа, као што пише у књизи постања, молитвама и постом. Илија такође затвори небо три године и шест месеци молитвама и постом. И сви пророци

¹ У оригиналу је очевидна погрешка: твоје. И претходне две реченице нису добро очуване.

ѣ лѣта и -ѣ. мѣсець молитва-ми и постомъ. И вѣси пророци чюдеса велїа и знаменїа дивнаа показааше и мрѣтвїе вѣскрѣсише молитвами и постомъ. Апостолы же вѣсь мир обѣкоше и оувѣрише и чюдеса и велиа знаменїа створише молитвами и постомъ, іакоже пишеть вѣ дѣїанїихъ. Моученици же огонь оугасише, звѣры оукротише, мрѣтвїе такожде вѣскрѣсише, и светыѣ ихъ моци мѣра источише и истачають до сего днѣ, и вѣсакїе болѣзны исцѣлають вѣрою прїходѣщимъ къ нимъ даже и до днѣс, и вѣ животѣхъ и по успѣнїи. Такожде и преподобнїи постомъ и молитвами вѣскрѣсише мрѣтвїе и чюдеса безчисльнаа показааше. Божствнаго же предтече вѣ рожденнїихъ женами не вѣста большїи, іакоже самъ Господь свѣдѣтелствуеть о немъ. Богородителница же, к њеїже рече архаггль: доухъ светы наидѣтъ на те и сила вышнїаго осѣнит те. То како не имамо молити светїимъ? Не молимъ ихъ іако богы, нѣ іако да молеть Бога о нас и о спасенїи нашемъ и о вѣсеї потрѣбѣ нашеї, іакоже власть имоут іако сыны и наслѣдници божїи и царствїа его. Понїеже и апостоль глаголетъ: елицы доухомъ божїимъ водѣтъ се, сїи соуть сыновѣ божїи. И пакы вѣ светѣмъ еугелїи елицы же прїеше его, даст имъ область чедомъ божїемъ быти. И како ты, безумнѣ, глаголеши не молити се светїимъ!

Другое блѣдиши іако ни постъ, ни молитва, ни исповѣданїе ни вѣ что же ест, То не постомъ ли пророци вѣси, и апостолы, и моученици, и препо-

велика чюдеса и знамења дивна показаше и мрѣтве васкрсоше молитвами и постомъ. А апостоли сав светъ проѣоше и уверише, и чюдеса и велика знамења створише молитвами и постомъ, као што пише у делима апостолскимъ. А мученици огањ угасише, звери укротише мрѣтве такође васкрсоше, и њїне свете мошти миро источише и точе до данас, и свакојаке болести исцељују онима који имъ с веромъ прилазе чак и данас, и у животу и по смрти. Такође и преподобнїи постомъ и молитвами васкрсоше мрѣтве и чюдеса безбројна показаше. А од божанственогъ Претече међу онима који се од жене рађају не би никогъ болѣгъ, као што самъ Господъ сведочи о њему. А Богородица, — њој је рекао архангелъ: духъ светы наїи ње на те и сила вишнѣгъ осениѣ те. — Па онда како да се не молимо светїима?! Не молимо ихъ као богове, него да они моле Бога за нас и за спасење наше и за сву потребу нашу, јер власт имају као синови и наследници божїи и царства његовогъ. Јер и апостоль вели: они што ихъ духъ божїи води, ти су синови божїи. А у светомъ Јеванђељу: а онима који га примише, даѣ имъ власт да буду чедо божїа. А како ти, безумниче, говориш да се не треба молити светїима!

Друго, грешиш што кажеш да ни постъ, ни молитва, ни исповестъ нису ништа. Зар нису постомъ пророци сви, и апостоли, и мученици, и преподобни

добни и вси свети просише; ако и нас наочише богодѣхновѣни органы господны апостолы въ своем правилѣ ѿмъ, и сѣе их правило потврѣженно и оузаконенно быст светими и богоносными отци ѿ-го събора въселенскаго; съ ними же и папа римскыи на томъ съборѣ быст, светы Ага он. Сице же глаголетъ светихъ апостолъ правило: аще епископъ, или прѣзвтеръ, или дѣаконъ, или чѣтъць, или пѣвць, или простъ чловѣкъ въ светую и великоюу мѣ-цу и въ срѣду и петкъ въ сего лѣта не постит се, кромѣ болѣзны телѣснѣе, да изврѣжет се сана своего, простъ же чловѣкъ да отлучит се. Сѣе глаголетъ светихъ апостолъ правило. Свети же богоносни отци ѿ-го събора въселенскаго съ папою римскымъ, такоже выше рѣхомъ, прѣше въ законенное испльненіе, и еще прѣдаше нам и оузаконивше съ папами римскыми ѿ пости: къ рождѣству Хрѣста Бога нашего, и къ оупѣнїю прѣсветыне Богородице и къ светимъ апостолом на въсакое лѣто, и въ тѣх постѣх повелѣше и оузаконише да се постимъ въ всаку неделю ѿ-днїи: понедѣльник и срѣду и петкъ, и въсе православнїих црквы сѣа прѣданїа светихъ отць прѣше и съдрѣжетъ даже до дньс. И тако постомъ и молитвами и милостингами и исповѣданїемъ очищаем се грѣховъ.

О исповѣданїи иже не слышасте ли светаго еугліа глаголюща: прїихождуху нарооды къ Івану и крѣпаху се от него, исповѣдающе грѣхы свое! И сѣе узаконїае намъ сам Хрѣ-

и сви свети просијали; као што и наснаучише органи Господњи, апостоли у своем правилу 69-м, и ово њихово правило би потврѣжено и озакоњено од светих и богоносних отаца шестога сабора васеленског, а с њима и папа рииски на том сабору би, свети Агатон. Ово каже правило светих апостола: ако епископ, или презвитер, или ѣакон, или чатац, или певац, или прост човек у свету и велику 40-ницу и у среду и петак преко целе године не пости, осим телесне болести, да се рашчини, а прост човек да се искључи. То вели правило светих апостола. А свети богоносни оци шестога сабора васеленског са римским папом, као што раније рекосмо, примише у законско извршење, и још нам предадоше и узаконише три поста: за рождество Христа Бога нашег, и за успеније пресвете Богородице и за свете апостоле, сваке године, и у тим постовима наредише и узаконише да постимо у свакој недељи три дана: понедѣлак и среду и петак, и све православне цркве ова предања светих отаца примише и држаше до данас. И тако се постом и молитвама и милостињом и исповешњу очишћавамо од грехова.

А о исповести зар не чуште свето Јеванђеље да каже: долажаху народи Јовану и крштаваху се од њега, исповедајући грехе своје. И узаконјујући нам ово сам Христос, истинити Бог

стос, истинни Богъ нашъ, въ светомъ еуглїи рече апостоломъ: елика свежете на земли, будетъ свезанно и на небесы, и елика раздрѣшите на земли, соут раздрѣшеннаа и на небесы. И како о страшнѣмъ соудици пишеть въ еугелїи: тогда кныгы разгибают се и въсемь дѣла обнажают се, и тогда исповѣданїи грѣхы потребѣт се и раздрѣшет се, и митарства кнесѣи иже на въздуспѣ проходѣтъ доуше исповѣдавших се и раздрѣшеннїихъ на земли безъ всакаго задѣанїа. А иже неисповѣданнаа доуша на митарствахъ задрѣжавает се, ис — кныгъ животнїихъ исписует се и осужденнаа будетъ по дѣлом еіе. А еже прѣжде възкрсенїа Христова въсе доуше праведнїихъ и грѣшнїихъ въ адѣ бѣху бѣсовомъ обладаемїи, и прѣжде възкрсенїа господнїа ѿ мѣсець прѣдварившу Іоанну прѣдтечи въ адѣ и тамо проповѣда въсем да поклонѣт се егда прїидѣтъ Христос, и поклонїше се, и изидоше вѣровавшихи, и вѣнидоше въ светыи град, іакоже пишеть многїм, и въ раи отидоше въсе доуше праведнїих, и тако от възкрсенїа праведнїихъ доуше и на небесы и въ раю и по въсуду соут съ агглы ходѣще и чудеса твореще и молещїим се имъ скорїи помощници и тѣплїи прѣдстатели являют се даже и до дньс. А грѣшнїих доуше даже до суда въ обѣдрѣжаннїих мѣстѣхъ. Церкви же божїе православнїихъ непреѣстанно молет се о нїихъ и милостию твореще и литургїе за ных и изимают их от моукы грѣшнїихъ правовѣрнїихъ доуше, іакоже

наш, у светомъ Јеванђељу рече апостолима: што свежете на земљи, биће свезано и на небу, и што раздрешите на земљи, раздрешево је и на небу. И како о страшномъ суду пише у Јеванђељу: онда се кнїге отварају и свачїа дела се показују, и тада ће се исповеђени греси уништїти и раздрешїти, и митарства кнезова који на въздуху пролазе доуше исповеђених и раздрешених на земљи безъ икаквогъ задеванїа. А неисповеђена доуша се задржава на митарствима, из кнїга животнихъ исписује се и осуђује се по делима њенимъ. све доуше праведника и грешника које су пре възкрсења Христова биле у паклу у ђаволој власти, и пошто је пре възкрсења Господнегъ шест мѣсеци раније Јован Претеча дошао у пакао и тамо проповѣдао свима да се поклонїше кад дође Христос, и поклонїше се, и изађоше који су веровали, и уђоше у свети град, као што пише многима, и у рај отидоше све доуше праведних; и тако од възкрсења доуше праведних су и на небу и у рају и свуда, с анђелима ходѣћи и чудеса творещи, и молещїима брзи помощници и топли заступници бивају и данас. А доуше грешних чак до суда у одређенимъ местима остају. А божїе цркве православнихъ непрестанно се моле и милостию творе и литургїе за њих и изузимају их од муке, доуше грешнихъ правовернихъ, — као што је царица Теодора измолнла цара Теофила, мужа свога, иконоборца, а свети Павле препрости ученика свога измолїи. И многе друге у божанственимъ списима налази-

царица Теодора измоли цара Теофила, мужа своего, иконоборца соуца, и свети Павль прѣпростїи оученика своего измоли. И инїихъ многїихъ въ божствном писанїи обрѣтаемъ. Нѣпаче и невѣрнїе, аще и не повѣлѣвает божствно писанїе о невѣрнїихъ молити се по смъртѣ ихъ, нѣ о живїихъ и о невѣрнїихъ молити се повѣлѣваетъ; и обрѣцеша о сѣмъ слово -ѣѣ, въ Никонѣхъ оу „Златнои чепи“¹. Обаче светаа Текла Филфану невѣрну измоли, а свети Григорїе Двојеслов, папа римьскїи, измоли Троїана, цара Елїина соуца, литоургию о нїемъ принесе, и слыша гласъ съ небесе: Троїанъ царъ молїенїемъ твоимъ избави се от моукы. И да не приложиши к тому молити се о невѣрнїихъ! Молитвы бо светїихъ моужїи и молїенїа ихъ, приношенїа въ литоургиахъ съ милостинами и постомъ избавляють грѣшнїихъ от осужденїа, очищенїе грѣховъ и жизнь вѣчную въспрїемлють доуше ихъ. Нѣ и въ настоѣщемъ вѣмъ врѣмени како соут помагающе намъ въ бѣдахъ вѣрою къ нимъ прїиходѣщїимъ и молещїимъ ихъ! Неси ли, окаяннѣ Луфторе, с послѣдствующїими твоему оученїю прочиталъ или слышалъ житїа светїихъ пролїившїихъ крѣвы за Христа Бога нашего. Да ти оукажемъ от многїихъ мало иже и ти не вѣси.

Свети Николае мироточивїи чудотворецъ, иже и нинга миро точить светое тѣло его въ Барѣ

¹ „Златая чепь“ (или „цѣпъ“) је руски зборник познат од XIV века (в. Галаховъ, Истор. рус. словесности, 75 и 76/7.

мо. Па и неверници, ако и не заповеда божанствено писање молити се за невернике по њиховој смрти, него о живима и о неверницима молити се заповеда; и о томе ћеш наћи чланак 26-ти у Никонима у књизи „Златан ланац“. А и света Текла Тулфану неверну измоли, и свети Григорїе Двојеслов, папа римски, измоли Трајана, цара Јелина, литургију за њега отслужи, и чу глас с неба: Трајан цар мољењем твојимъ избави се од мука. И зар да се не молиш онда за неверне! Молитве светих људи и мољења њина која се чине на литургијама, с милостињом и постом, избављају грешне од осуде, и њине душе добивају очишћење грехова и живот вечни. Него и у данашње време како нам помажу у беди, кад им с вером прилазимо и молимо их! Зар ниси, проклети Лутеру, заједно с онима који следују твоје учење, прочитао — или слушао житија светих отаца или светих мученика који су пролили крв за Христа Бога нашег. Да ти од многих ствари кажемо само понеке које и ти не знаш.

Свети Никола, мироточиви чудотворац, чије свето тело и сад миро точи у Бару граду, како он избави три војводе неправедне смрти изашавши пред Константина и друге у мириликиској области у граду?

градѣ, како трѣи воеводы избави неправеднихъ смъртѣи прѣдстаніемъ своимъ оу цара Коньстантина и другихъ въ Мѣриликѣистѣи области въ градѣ. Не истрѣже ли мѣчь отъ роуку воина хотѣштаго посѣштѣи о-соужденнихъ на смърть неправеднихъ соудомъ? И инаа многаа чудеса его въ моры и по соуху въ животѣ творимаа имъ и по успѣнїи его. Даже и до нинѣ аште кто хоштеть съ вѣроу прѣйти просе что полѣзно отъ него, невѣзбранно прѣимѣеть. — Или светаго великомоученика Георгѣа аште нѣси прочиталь житѣа и моученѣа и чудесѣ многѣихъ его, и ти видиши икону образа его светаго, како оубѣи змѣа, и цареву дѣшчерь дѣвицу избави отъ горкѣ смърти поглыштенѣа его. А инѣихъ, множѣства ради, не хоштемъ прѣдставити писанѣемъ сѣимъ, пророкъ, апостоль и моученик, светитель, преподобнихъ постникъ, имже ты не вѣлиши молити се, и погублаеши стадо Хрѣстово оученѣемъ своимъ безбожнѣимъ не постити ни исповѣдати грѣховъ своихъ.

Сѣа вѣса вышереченнаа мало нешто отъ божствнаго писанѣа слышавъ аште не оуцѣломоудрѣиши се іакоже пишеть: моужу моудру едино слово довлѣеть, то вѣвелъ еси и вѣводиши многѣихъ доуше послѣдуюшѣихъ тебѣ купно съ своею доушею въ дно адово, безъ вѣсакого прѣкословѣа, неизмѣнно, іакоже апостоль Павль глаголетъ: вѣсемъ намъ явитисе подобаеть прѣдъ судиштемъ Хрѣстовимъ, и прѣимѣть съ тѣломъ іаже каждо съдѣлаа благое или злое.

Заръ не истрѣже мач изъ руку војника који је хтео посећи осуѣне на смртъ неправеднимъ судомъ? И друга многаа чудеса његова на мору и по суву која је творио у животу и по смрти. Па и сад ако неко хоѣе с веромъ да приѣе молећи што добро од њега, сигурно ће примити. — Или светогъ великомоученика Ђорѣа ако ниси прочитао житѣе и мучѣније и чудеса многаа његова, а ти видиши икону лика његовогъ светаго, како уби аждају и цареву кѣер девојку избави од горкѣ смрти бити прогутан. А друге, збогъ множинѣе, нећемо у овомъ писму да изно-симо, пророке, апостоле и мученике, светителе, преподобне испоснике, којима ти забрању-јеш молити се, и губиши стадо Хрѣстово безбожнимъ учењемъ својимъ не постити ни исповѣдати своје грехе.

Све ово вишеречено мало и нешто од божанственихъ списа чувши, ако се не умудрите, као што пише: мужу мудру једна речъ је довољна, онда си увео и уводишъ душе многѣихъ који ти следују заједно са својомъ душомъ на дно пакла, безъ икаквогъ противречѣа, поуздано, као што апостолъ Павле вели: сви ми имамо да изађемо предъ судъ Хрѣстовъ, и примимо с теломъ све што смо учинили добро или зло.

Сѣа о сѣмь до здѣ конць. А еже нечестивѣих и невѣрнѣихъ некрштенѣе доуше, съ бѣсы ходѣтъ до суда Христова обладаемѣи ими, и въ второе пришествѣе его тогда вѣрнихъ доуше изидоут въ срѣтѣнѣе Христово, и стануть о дѣснѣю его, а невѣрнѣи и еретики о шую, и праведнѣи въспрѣмуть благословенѣе и оуготованое имъ царство от исконы мира, а невѣрнѣи и мнѣштеи се вѣрни дрѣжеште же оучениа еретичьскаа въспрѣмуть проклѣтѣе и оуготованное огнѣное моученѣе дѣволу и ангѣломъ его, такоже глаголетъ Христосъ Богъ в еугелѣи своемъ, и пакы глаголетъ сѣа въса оувѣрае: небо и земля мимоидуть, словеса же моѣа не имуть прѣбити.

Сѣа о выше писаннѣихъ титулахъ извѣстѣихомъ вамъ от божствнѣихъ писаннѣи отвѣты.

И пакы таже въпрашае свѣтлоє ти краљевство да дами отвѣтъ о римскої црквы. Нѣ сѣа быст некогда маты црквамъ по ероусалимьскої црквы егда быст в единствѣ съ православнѣими патрѣархи. Едину бо тѣкмо іерслмьскую црковъ именуеъ божствное писанѣе маты црквамъ такоже Исаѣемъ пророкомъ глаголетъ доухъ светыи: от Сиона изидѣтъ законъ и слово господнѣе из іерслма. Такоже и быст. Тако и въ еуглѣи обрѣштештеи достовѣрнѣише свѣдѣтельство идѣже роди се Христосъ Богъ нашъ: въ области іерслмьскої, въ Видлѣемѣ, распетъ же се за грѣхы наше и погрѣбѣнъ быст и вскрѣсе из мртвѣихъ, и чудеса твораше и оучаше закону своему, и на небо възидѣ оттоуду, и агглы при

О овоме ово доведе доста. А које су нечастивих и невернихъ некрштенѣе доуше, оне са ѣаволима ходѣ до суда Христоваго обузете ѣима, и о другомъ доласку ѣеговомъ тада ѣе доуше вернихъ изаѣи у сретѣнѣе Христу, и стаѣе му с десне стране, а неверни и јеретици с леве, и праведни ѣе добити благослов и спремљено имъ царство од исконы света, а неверни и тобожнѣи верни који дрѣже јеретичка учења добиѣе проклѣтство и спремљене огнѣне муке ѣаволу и ангѣлима ѣеговимъ, као што каже Христосъ Богъ у Јеванѣљу свомъ, и опет каже све ово уверавајуѣи: небо и земля ѣе проѣи, а моје речи неѣе.

Ово смо вамъ о горе наведедѣнимъ тачкама дали одговор на основу светихъ списа.

А садъ што светло ти краљевство тражи да дамо одговор о римскої црквы. Него ова је била мати црквама по јерусалимскої црквы кадъ је била у јединствѣ с православнѣимъ патрѣарсима. Јер само јерусалимску цркву назива божанствено писмо матеромъ црквама,¹ као што крозъ Исаију пророка каже духъ свети: од Сиона ѣе изаѣи законъ и речъ Господња из Јерусалима. Као што је и било. Тако ѣешъ у Јеванѣљу наѣи најдостовернѣе сведочанство где се родио Христосъ Богъ нашъ: у области јерусалимскої, у Витлејему, а распетъ за грехове наше и погребенъ би и васкрѣсе из мртвѣихъ, и чудеса твораше, и учаше закону свомъ, и на небо се подиже одатле, и

¹ Ова и претходна јој реченица очевидно су супротне.

възнесенїи его рекоше апостоломъ его: мужїе галилеисци, что стоите зреште на небо; егоже видите въсходѣшта на небо с тѣломъ, тако пакы прїидѣтъ. И пакы, что рече апостоломъ своим о обѣтованїи святаго доуха: сѣдѣте въ градѣ ерслмсѣ дондѣже облечете се силою съ выше. Сїа вѣса зъбыше се въ Іерслмѣ, а не въ Римѣ, јакоже и единый от свѣтих, Іоан Дамаскѣнь, пѣснописецъ црквны, послѣдуетъ пророком, іевглистом. глаголетъ поє въ пѣснѣх црковных: радуи се, Сїонѣ свѣтїи, мати црквамъ, божїе жилиште, ты бо прїєтъ прѣжде отставленїе грѣхом въскрсенїа ради Хрїстова. Римьска же цркъв далече нинїа отстоитъ от здраваго оученїа съ своими оучителы, јакоже и сами пишете къ намъ свѣдѣтельствуюште, и пророком бо глаголетъ Богъ о сїих: мнози пастирїе просмрадише виноград мои. И да вѣсте како отцѣпи се от вѣселєньскихъ црквы православнїих, и нинїа равно не дрѣжить ни у постѣх ни у правилѣх црквнннх, ни въ исповѣданїи, ни въ крштенїи, ни въ лутургїи, ни в хлѣбу еже прѣдаст Хрїстос Богъ въ тѣло свое, ни въ поклонанїихъ. Слыши о семъ с опасством: на вѣсех бо свѣтих седмїихъ съборѣх вѣселєньскїих бѣху папы римьскїи съ прочїими патрїархи, и от вѣсехъ сїих вышереченнїих титулах дрѣжаху единославеште светую троїцу, и единомоудрѣствуюште о вѣсемъ. Јакоже и на седмомъ съборѣ бѣше папа римьскїи Андрїан. И потом бѣше иконноборство въ Константїнѣ градѣ, и папа

анѣли при вазнесењу његовом рекоше апостолима његовим: људи Галилејци, што стојите гледајући у небо? Тај ког видите да се диже у небо с телом, тако ће опет доћи. И опет, шта рече апостолима својим о обећању Светог Духа: седите у граду јерусалимском док се не оденете силом с неба. Све ово зби се у Јерусалиму, а не у Риму, као што и један од свѣтих, Јован Дамаскин, писац песама прквених, последује пророчима, јеванђелистима, каже певајући у песама црквеним: радуј се, Сионе свети, мати црквама, Божије станиште, јер ти први доби опроштај од грехова због васкрсења Хрїстова. А римска црква далеко сад отстоји од здравих учења са својим учитељима, као што нам и сами пишете сведочећи, и кроз пророка каже Бог о овима: многи пастири просмрадише виноград мој. И да знате, како се отцепи од васељенскихъ црква православннх, и сад се не држи једнако ни у постовима, ни у правилама црквеним, ни у исповести, ни у крштењу, ни у литургији, ни у хлебу што га је предао Хрїстос Бог као тело своје, ни у поклоњењима. О том слушај с пажњом: на свих седам свѣтих сабора васељенскихъ беху папе римске с осталим патријарсима, а у свим овим вишереченим тачкама држали су се подједнако празнујући свету Тројицу, и подједнако мислећи о свему. Као што је и на седмом сабору био папа римски Андрїан. И потом било је иконоборство у Цариграду, и папа Лео, видевши насиље царева иконоборца, дозво из

лео, видѣвъ насилость от икон-
ноборнѣих царь, призва от
вънутрнѣе Фругѣи некотораго
Калура, и приведе оу Римъ,
цара его постави, а с онѣмъ
Калуромъ прѣидоше богомръс-
каго Арїа оученици и Макїедо-
нїа и Аполинарїеви, и начеше
в Римъ оучити іако доухъ све-
ты от оца исходит и от сина,
и постити вѣсе соуботы, и
опрѣснѣкъ приносити вѣ тѣло
Хрїстово, а не хлѣбъ іакоже
Хрїстос прѣдаде, и инаа многаа
прѣдаше беззаконнаа, и раз-
вратише людїи. И по там папы
сїа преше и црквь божїю рас-
тлише и просмрдише. И сїа
разумѣвше прочїи патрїарси,
глаголю Константина града и
александрьскы....

унутрашнѣ Фругїе некаквог
Калура и доведе у Рим, поста-
ви га за цара, и с тим Калуром
доѣшоше богомръског Арија уче-
ници и Македонија и Аполина-
ријеви, и почеше у Риму учити
да дух свети од оца исходи и
од сина, и постити све суботе,
и опреснак приносити као тело
Хрїстово, а не хлеб као што
Хрїстос предаде, и многа друга
предадоше безакоња, и раз-
вратише људе. И затим папе
то примише и цркву Божју
распадоше и просмрадише. И
ово разумевши остали патри-
арси, то јест цари-градски и
александриски...

(Овде у рукопису нема једног листа, као што то показује старија пагинација).

С. Майић